

Göteborgs Stad
Kultur

Kulturprogram för Göteborgs Stad

Vision

Göteborg år 2021 – en gränslös stad som byggs och skapas av människor från hela världen

Kulturens och konstens styrka och tyngd formar en stad som lockar och förför, där alla vill verka och bo

Krafter frigörs genom en mångfald av kulturer, segregationen smulas sönder

Nyfikenhet och öppenhet skapar tillit, respekt och förståelse

1. Inledning

Kulturprogram för Göteborgs Stad har som syfte att ange en färdriktning för hur kommunfullmäktiges ambition om Göteborg som en ledande kultur- och evenemangsstad ska uppnås. Göteborg är redan en levande och vital kulturstad men har potential att utvecklas ytterligare. Kulturen är viktig för göteborgarna och deras välbefinnande, men också för näringsliv, arbetsmarknad, turism och stadens profil och attraktionskraft. Kultursatsningar kan bland annat bidra till social sammanhållning genom möten, ökad förståelse och stärkt dialog mellan människor. Kultur är ett samhällsbyggnadselement och måste därför utgöra en naturlig och integrerad del av stadsutvecklingen.

De strategiska framtidsfrågor som anges i programmet kan i sin tur brytas ner i ett flertal konkreta förslag. Avsikten bör vara att i nästa fas utforma handlingsplaner med konkretisering av hur de strategiska frågorna kan förverkligas. Kulturnämnden föreslås få huvudansvaret för detta arbete såvida inte frågan tydligt ligger inom annan nämnds/styrelses ansvarsområde. Utarbetandet av handlingsplaner måste ske i bred samverkan med berörda nämnder och styrelser, det fria kulturlivet och andra externa aktörer. En modell för hur sådana handlingsplaner kan utformas, tidsintervall med mera bör utarbetas.

2. Övergripande perspektiv

- ***Hållbar utveckling i ett hela-staden-perspektiv***

I detta program baseras begreppet hållbar utveckling på fyra dimensioner; den sociala, den ekologiska, den ekonomiska och den kulturella. De fyra är ömsesidigt beroende av varandra.

Stadens kulturverksamhet ska utformas och utvecklas utifrån ett hela-staden-perspektiv. Göteborg är uppdelad i tio stadsdelar, som var och en motsvarar en relativt stor svensk stad. Kultur har fundamental betydelse för att dessa stadsdelar ska kunna samspela under likartade betingelser. Samverkan mellan förvaltningar, bolag, föreningsliv, fria kulturutövare med flera aktörer ska uppmuntras då det skapar förutsättningar för ett rikare och mer differentierat kulturutbud i stadens alla delar. Strategiskt arbete och framtidsplanering inom kulturektorn ska ske i dialog med brukarna.

Att ta del av och att utöva kultur och konst har en dokumenterad effekt på hälsa och välbefinnande, vilket främjar social hållbarhet och hållbar livsstil. Det ligger ett ansvar på kulturpolitiken att verka för god balans och samverkan mellan kultur och natur. Likaså att beakta och undersöka frågan om hållbar livsstil då det är relevant för att uppnå social hållbarhet.

Göteborg är idag en internationell stad, präglad av kulturell mångfald. Här bor och verkar människor från jordens alla hörn, här talas över 100 olika språk och här utövas ett stort antal religioner. Alla dessa språk, uttrycksformer och kulturarv är en tillgång.

- ***Ekonomiskt perspektiv***

Finansiering av kultur och konst ska betraktas som en strategisk investering med betydelse för hela samhällsekonomin. Konstnärlig verksamhet alstrar värden som sprids från den kreativa kärnan till olika former av kulturell och kreativ näringsverksamhet. De kulturella och kreativa näringarnas samhällsekonomiska och kulturpolitiska betydelse betonas allt mer.

Med begreppet kreativa näringar avses aktiviteter som har sitt ursprung i individernas kreativitet, kunskaper och talanger, och som medför välfärds- och arbetspotential genom generering och exploatering av intellektuell förmögenhet. Kreativa näringar kan beskrivas omfatta nyckelområdena turism, media, måltid, marknadskommunikation, mode, film/foto, litteratur, upplevelsebaserat lärande, musik, arkitektur, design, scenkonst och konst. Göteborg bör utveckla och stärka infrastrukturen för de kulturella och kreativa näringarna.

Kultur och konst är ett samhällsansvar och därför beroende av skattefinansiering. Stöd från kommun, region och stat kan utgå direkt eller indirekt genom infrastrukturellt stöd. Båda formerna är nödvändiga. Detta hindrar dock inte medfinansiering på annat sätt. Göteborgs Stad ska medverka till att alternativa finansieringsmöjligheter tas till vara, exempelvis sponsring, EU-stöd, crowdfunding och fondmedel. Alla sådana initiativ måste villkoras med att konstens integritet, oberoende och egenvärde kan hävdas.

- ***Interkulturellt perspektiv***

Globalisering, digitalisering och migration ger både företag, organisationer och privatpersoner möjligheter till utveckling och förändring. Samtidigt ställer det krav på ny kunskap – interkulturell kompetens. Interkulturell kompetens innebär att man lär sig kommunicera, samverka och samarbeta med människor från olika kulturer och subkulturer, med människor som har olika språk, religion, kultur, sexuell läggning och fysiska och psykiska förutsättningar. Men det kanske viktigaste är att reflektera över sin egen situation och förstå sin egen kultur.

Kultur ska vara fri från diskriminering och osynliggörande. Alla människor oavsett kön, ålder, klass, kulturell identitet, religiös tillhörighet, språk, sexuell läggning, könsöverskridande identitet/uttryck och funktionsnedsättningar ska ha lika rättigheter till kultur. Kultur ska fokusera på att stärka den sociala sammanhållningen, blottlägga och bearbeta konflikter och bidra till förståelse och respekt för olikheter och motsättningar. Den interkulturella kompetensen, förståelsen och förmågan att kommunicera och samverka, måste öka varför det krävs kunskapsuppbyggnad och kompetensförstärkning.

- ***Barnperspektiv***

Stadens kulturverksamhet ska utformas och utvecklas med hänsyn tagen till barns och ungas behov. Barns och ungas kreativitet ska uppmuntras och de ska ha rätt till kulturutövning och eget skapande oavsett uttrycksform. Barn och unga ska kunna påverka såväl kulturutbudet som forrådet av staden och ges möjlighet att till fullo delta i kulturell och konstnärlig verksamhet.

Ungdomars kultur uppträder ofta i icke-traditionella former som kan vara svåra att upptäcka och som snabbt förändrar sig. Det är av vikt att stadens kulturverksamhet har en beredskap att ta tillvara och uppmärksamma ungdomars kulturuttryck.

Lika viktigt som att underlätta och stödja barns och ungas egen kreativitet och skaparlust är att ge dem möjlighet att komma i kontakt med och ta del av professionella konst-oplevelser.

Avgörande för att kultur för barn och unga ska vara tillgänglig är de vuxnas möjlighet att vara förmedlare. Infrastrukturer för kulturförmedlande insatser bland barn och unga ska därför vara ett prioriterat område.

- ***Omvärldsperspektiv***

Stadens kulturverksamhet ska utformas och utvecklas genom integration med omvärlden. Internationella, nationella och regionala samarbeten och initiativ ska uppmuntras.

3. Övergripande mål

Nationella kulturpolitiska mål

De nationella kulturpolitiska målen ska främst styra den statliga kulturpolitiken men ska även kunna vägleda kulturpolitiken i kommuner och landsting.

Kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska präglade samhällets utveckling. För att uppnå målen ska kulturpolitiken

- främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor
- främja kvalitet och konstnärlig förnyelse
- främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas
- främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan
- särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur

Kulturstrategi för Västra Götaland

Stadens kulturverksamhet måste också förhålla sig till Västra Götalands kulturstrategi *En mötesplats i världen*. Den regionala strategin ska ses som en grund för de processer som pågår inom ramen för den nationella kultursamverkansmodellen där bland annat de regionala kulturplanerna ger en möjlighet för Göteborgs Stad att föra fram angelägna kulturutvecklingsfrågor. Den regionala strategin anger fem strategiska områden som särskilt viktiga under återstoden av 2010-talet.

- vidga deltagandet
- utveckla resurser/kapaciteter
- gynna nyskapande
- utnyttja tekniken
- öka internationaliseringen

Göteborgs Stads kulturstrategiska mål

Stadens kulturpolitiska mål är formulerade utifrån programmets tre dimensioner; kulturpolitik, konstpolitik och kulturplanering.

- främja delaktighet, interkulturell dialog och människors lust och motivation att ta del av och utöva konst och kultur
- skapa goda och hållbara villkor för konsten och konstnärerna
- skapa en attraktiv livsmiljö i staden

4. Kulturpolitik

Kulturpolitikens huvuduppdrag är att bredda kulturens bas och erbjuda kulturella mötesplatser för att skapa utrymme för mångfald och social sammanhållning. Kulturpolitiken ska underlätta för göteborgarna att ta del av konst och kultur och även uppmuntra till eget skapande. Kulturpolitiken står för både bredd och spets och omfattar såväl amatörverksamhet som professionell verksamhet.

Syfte

Stadens kulturpolitik ska

- öka den sociala sammanhållningen
- stimulera människors lust och motivation att ta del av konst och kultur
- främja delaktighetskultur och stimulera till eget skapande
- värna, vårda, tillgängliggöra och utveckla kulturarvet
- kraftfullt förstärka arbetet för demokrati och jämlikhet

Kulturpolitik i den betydelse som används här är utformad ur ett invånarperspektiv och innebär att alla göteborgare fritt ska kunna välja ur ett allsidigt kulturutbud, erbjudas delaktighet och ha möjlighet att själva skapa. När människor möts och delar upplevelser ökar den sociala sammanhållningen och tilliten till varandra. Alla grupper i samhället måste tillförsäkras sina kulturella rättigheter, och de två främsta, enligt FN:s konvention, är rätten till skola/utbildning och rätten att utöva sin egen specifika kultur.

Kulturlivet har en bred bas av aktörer som ägnar sig åt vardagskultur och en spets med professionella aktörer. Det pågår dock en uppluckring av gränserna mellan amatörverksamhet och professionell verksamhet och det blir allt vanligare att publiken är medskapande. Den tekniska utvecklingen har skapat nya förutsättningar för att skapa, ta del av och förmedla kultur. Denna utveckling kan öka människors delaktighet och motivation.

Den breda kulturen kan motiveras instrumentellt då den skapar sammanhållning och identitet och levandegör kulturarven. Det finns ett samband mellan människors engagemang i frivilliga nätverk som sångkörer, amatörteaterföreningar med mera och hur väl demokratin fungerar. Detta samband är också befämjande för samhällsutvecklingen i övrigt genom att det skapar ett socialt och kulturellt kapital.

Den kulturpolitiska infrastrukturen kan sägas bestå av kulturinstitutioner, de kulturinsatser som görs av det fria kulturlivet och slutligen de insatser som görs av civilsamhället genom till exempel studieförbund, föreningar och ideella krafter. Institutioner som bibliotek, fritidsgårdar och liknande anläggningar, kulturhus, museer, institutioner för scenkonst och musik och inte minst förskola/skola/kulturskola, som är huvudaktörer inom kulturpolitiken, står för en stor del av kulturlivet och når tillsammans en betydande mängd människor. Den verksamhet som bedrivs på institutionerna kombineras också ofta med uppsökande verksamhet riktad mot särskilda grupper eller mot områden i staden som ligger långt från institutionerna. Ett dubbelriktat flöde mellan ytterstadskulturen och innerstadsinstitutionerna är fundamentalt för hela stadens kulturpolitik.

Det fria kulturlivet erbjuder ett mångfacetterat utbud som bidrar till att det sammantagna kulturutbudet avspeglar mångfalden i samhället i stort. Det fria kulturlivet når ofta nya publikgrupper genom målinriktade projekt och bidrar till en ökad tillgänglighet till kultur.

Kulturarv avser såväl materiella som immateriella uttryck. Kulturarv omfattar traditioner, språk, konstnärliga verk, historiska lämningar, arkiv- och föremålssamlingar samt kulturmiljöer och kulturlandskap som överförs från generation till generation. Kulturarvet i vid bemärkelse är på många sätt invävt i allas vardagsliv och ständigt närvarande. Kulturarv betyder olika saker för olika människor vid olika tider och är därigenom nästan lika komplext som samhället självt. I många länder är kulturarvet en mycket mer konfliktfylld företeelse än vad den hittills varit i Sverige. Det finns många exempel på att man i krigssituationer metodiskt förstört kulturarv. Kulturarv är konfliktfyllt för att det betyder så mycket för många människor.

Människors delaktighet i formandet av stadens kulturverksamhet är av största vikt. Olika forum, nätverk och konstellationer där medborgarna kan påverka kulturens innehåll, utbud och utformning ska därför understödjas och uppmuntras. Deras idéer och förslag ska tas tillvara. Särskilt viktigt är det att barn och unga ges tillfälle till inflytande och delaktighet.

Kulturlivet måste vara tillgängligt. Tillgänglighet innebär tillgång till lokaler, att man kan ta del av och förstå information, att man kan delta i kommunikation människor emellan och i olika sammanhang utifrån sina egna förutsättningar. Ett kulturliv som inte uppfyller dessa krav utestänger en stor del av befolkningen.

Skolan är den i särklass viktigaste kulturförmedlande instansen för barn och unga. Förstärkning av de estetiska ämnenas ställning i grundskola och gymnasium vore ett effektivt verktyg för att genomföra programmets ambitioner. Samordning mellan stadens kulturpolitik och skolpolitik är av stor betydelse.

Sambandet mellan kulturopplevelser och hälsa har under senare år uppmärksammats alltmer. En rad projekt inom området har till exempel bedrivits inom Göteborgs universitet, inte minst när det gäller kultur för äldre.

Strategiska framtidsfrågor

- Utveckla och förnya kulturella mötesplatser
- Öka och vidga delaktighet och deltagande
- Utveckla barns och ungas inflytande och delaktighet
- Öka samverkan med andra politikområden
- Utveckla kulturella nätverk
- Öka tillgängligheten
- Stöd kulturella och kreativa näringar
- Förstärk kommunikation och marknadsföring

5. Konstpolitik

Konstpolitikens ansvar är att värna konstens och konstnärernas möjlighet att verka fritt, självständigt och obundet. Inom konstpolitiken betonas den estetiska dimensionen, konstens autonomi och egenvärde. Konstpolitikens ansvarsområde är den professionella, kvalitativa konsten. Med konst avses här gestaltandet av upplevelser, erfarenheter, idéer och kunskap i konstnärlig form inom litteratur, bildkonst, samtidskonst, musik, scenkonst, film, design liksom hybridformer och gränsöverskridande verk.

Syfte

Stadens konstpolitik ska

- hävda konstens integritet, oberoende och egenvärde
- främja konstnärlig yttrandefrihet och kvalitet
- skapa goda och hållbara villkor för konsten och konstnärerna

Konsten har ett grundläggande behov av en infrastruktur i form av offentliga arenor, scener och lokaler. När dessa mötesplatser inte anordnas av arrangörerna själva eller på kommersiella villkor har staden ett ansvar för att tillhandahålla institutioner med varierande inriktning och storlek. Ett av stadens viktigaste mål inom det konstpolitiska området är att tillhandahålla en fungerande infrastruktur för konsten.

I ett allt mer medialt präglad samhälle är kampen om människors uppmärksamhet hård, vilket kan drabba konst- och kulturområdet negativt. Det krävs därför särskilda åtgärder för att det smalare utbudet ska kunna möta den breda publiken.

Göteborg har idag ett rikt, brett och mångsidigt konstliv med flera institutioner, ett fritt, vitalt kulturliv och en konstnärlig utbildning som är unik, även i internationell jämförelse. Göteborgs konstnärer och kulturarbetare påverkar och samspelar med sin omgivning och bjuder dagligen på upplevelser av hög konstnärlig klass. De fria konstnärerna och kulturutövarna har en avgörande roll i utvecklingen av ett experimentellt och utvecklande kulturliv.

En ökad samverkan mellan det fria kulturlivet och institutioner bör eftersträvas eftersom samverkan skapar ett mervärde för båda parter. Information och marknadsföring, lokaler och utrustning liksom kompetensutveckling är exempel på samverkansområden. Göteborgs Stad och Göteborgs universitets konstnärliga fakultet har också ett ömsesidigt intresse av att utveckla samarbetet på det konstpolitiska området. Även det internationella, nationella och regionala konst- och kulturutbytet bör stärkas och utvecklas.

Vad som är konstnärlig kvalitet måste vara föremål för diskussion. Bedömningar av konstnärlig kvalitet är inte godtyckliga utan resultat av öppna och sakkunniga diskussioner där skäl och argument redovisas, fördjupas och konfronteras med varandra. Det är angeläget att det ges utrymme för sådana kritiska samtal och diskussioner.

Strategiska framtidsfrågor

- Stärk infrastrukturen
- Utveckla internationellt, nationellt och regionalt konst- och kulturutbyte
- Utöka lokalt samarbete
- Stärk finansieringen

6. Kulturplanering

Kulturplanering är stadsplanering med fokus på stadens kulturella resurser och hur dessa kan bidra till stadsutvecklingen. Begreppet kultur används här i bred antropologisk mening, ett begrepp som täcker praktiskt taget alla uttryck, från konst och kultur till idrott och stadsodling. Kulturplanering fokuserar på stadens offentliga rum, det sociala livet och på stadens identitet.

Syfte

Stadens kulturplanering ska

- skapa en attraktiv livsmiljö i staden
- tydliggöra stadens karaktär och historia
- skapa goda förutsättningar för hållbar utveckling
- öka göteborgarens möjlighet till inflytande över den fysiska miljön

Kulturplanering kan beskrivas som en metod att föra in kulturella perspektiv i stadsutvecklingen, en metod med vars hjälp man breddar den traditionella stadsplaneringen och arbetar strategiskt med att integrera kulturella resurser i denna. Kulturplaneringens huvudsyfte är att med hjälp av kultur i vid bemärkelse skapa en socialt hållbar och attraktiv livsmiljö och en stad med stark identitet och profil. Ansvaret för detta måste tas gemensamt. Kulturplanering förutsätter tydliga roller och tydlig ansvarsfördelning i staden. Kulturplanering måste vara en integrerad del av stadsplaneringen och inte ses som en parallell sektor. Rutinerna för att tydliggöra kulturella värden i planerings- och bygglovsprocesserna bör fördjupas.

Frågeställningar kring stadsbyggnad är viktiga komponenter i både konstpolitik, kulturpolitik och kulturplanering. Byggnadskulturens betydelse för en stads karaktär och identitet är fundamental. Byggnadernas gestaltning, liksom möblering, väntkurer, markbeläggning och belysning har också konstpolitisk relevans. Frågor om stadsutveckling ska bygga på demokratisk medverkan och dialog och därmed blir den kulturpolitiska dimensionen viktig. Kulturplanering har ett gränsöverskridande perspektiv och fokuserar på kommunikation för vilken bland annat mötesplatser är viktiga.

Kulturplanering är kulturnämndens ansvar enligt nämndens reglemente men alla förvaltningar och bolag, inte minst stadsbyggnadskontoret, fastighetskontoret, trafikkontoret, park- och naturförvaltningen och stadsdelsförvaltningarna är viktiga aktörer i utformandet av staden. För att konkretisera kulturplaneringen vore det värdefullt om det upprättas kulturplaner för olika områden i staden. På samma sätt som det utarbetas till exempel trafikplaner bör det prövas om kulturen kan konkretiseras i behov och önskvärd utveckling utifrån ett områdes förutsättningar. En kulturplan kan innefatta både kulturplanering, kulturpolitiska och konstpolitiska åtgärder ur ett lokalt stadsdelsperspektiv. Arbetet med kulturplaner kan kompletteras med sociotopkartor som kan vidgas till att omfatta fler kulturparametrar. Lokal kulturplanering på stadsdelsnivå skulle också kunna knytas samman i en utvecklingsprocess för hela staden.

En attraktiv livsmiljö i staden skapas genom att flera faktorer samverkar. Att det finns mötesplatser och kulturella och sociala knutpunkter av olika slag är betydelsefullt och ansvaret för att det skapas sådana måste tas av flera förvaltningar i samverkan. Även icke-permanenta strukturer i form av större evenemang, festivaler och utställningar i det offentliga rummet fungerar som mötesplatser, som dessutom tillfälligt förändrar bilden av staden och kan ge upphov till nya idéer och möjligheter om hur det offentliga rummet kan brukas. Göteborgs utveckling mot en kulturstad är därför angelägen. Spontana mötesplatser, ”hängplatser”, där människor samlas utan någon uttalad anledning är intressanta ur ett kulturplaneringsperspektiv eftersom de främjar dialog, rörlighet och möten över gränser.

Att använda historien och kulturarvet i arbetet med kulturplanering ger en plats eller stad identitet med djup och förankring. En kulturplanering som tar avstamp i kulturmiljön och kulturhistorien är en naturlig del av den fysiska planeringen. Här finns också goda möjligheter att uppnå delaktighet och engagemang från göteborgarnas sida genom att exempelvis tillsammans skriva lokalhistoria eller identifiera platser som är viktiga lokalt, i minnen och berättelser. Stadsdelsförvaltningarna har särskilt goda förutsättningar för att få till stånd en lokal förankring.

En hållbar stad innebär att det finns tillräckligt med gröna och blå strukturer av varierande slag. Ansvaret för att det finns tillräckligt av sådana strukturer delas av flera förvaltningar. Närhet till natur, grönska och vatten, liksom möjlighet till odling, ökar välbefinnandet och lockar till uteliv vilket främjar folkhälsan samtidigt som den biologiska mångfalden värnas. Genom att låta naturen vara medskapare i urban design och i byggnadernas arkitektur integreras kultur-, natur- och hälsoaspekter i den dagliga livsmiljön. Omsorg om den urbana strukturen är lika viktig. Storstaden, stadsmiljön och stadslivet i sig är kulturbärare.

Ytterligare en del av kulturplaneringen är att planera för utsmyckning och konstnärlig gestaltning i offentliga miljöer. Här utgör stadens stadsmiljöpolicy ett viktigt dokument som syftar till att skapa en gemensam utgångspunkt så att markbeläggning, möblering, ljus med mera skapar en sammanhållen gestaltning som stärker stadens karaktär.

Invånarnas möjlighet till inflytande över den fysiska miljön bör öka och tillgängligheten till stadens rum, både fysiskt och mentalt, måste optimeras. Plan- och bygglagen vilar på principen om människors inflytande och delaktighet i samhällsutvecklingen. Alla ska ha möjlighet till insyn och påverkan. Kommunerna har genom sitt planmonopol en särskilt viktig uppgift att fylla för att barnkonventionen ska införlivas i samhällsplaneringen. I riksdagens strategi för att förverkliga barnkonventionen ställs tydliga krav på kommunerna att utveckla barns och ungdomars inflytande och delaktighet i samhälls- och trafikplaneringen.

Strategiska framtidsfrågor

- Infoga kulturplanering som en integrerad del av planprocessen
- Utarbeta kulturplaner för stadens olika områden
- Utveckla och skapa förutsättningar för permanenta, icke-permanenta och spontana mötesplatser och sociala och kulturella knutpunkter
- Förstärk och utveckla stadens gröna, blå och urbana strukturer
- Optimera den fysiska och mentala tillgängligheten till stadens rum